

lesarabrøv

Hamskifting

Nú um dagarnar fór fram í Havnar bý ein spildur nýggj hamskifting. Tað er sjálvur Sofus Sivertsen, sum hevur iklætt seg reinan, spildurnýggjan búna. Skift ham frá hevír til spori. Fyri at kunna trúgva tí eg las, mátti eg lesa grein hansara fleiri ferðir, jú, har stóð svart uppá hvítt, skrivað av Sofusi sjálvum. Hann er um síður farin at tonkja uppá skattaborgarans pening og lovar hann højt og helligt at gera hetta, í hvussu er, øll tey 4 árin, hann situr við lítla og ongar makt.

Sofus Sivertsen, eitt gamalt orðatak sigur, betur seint enn aldri, og hevur tað neyván hóska

betur til nakran í hesum føri, enn til Sofus. So gloymst eru nú havnarfólk ikki. Í seinastu 4 árin hevur hesin sami Sofus sitið sum almektigi formaður í byggi- og býarplansnevndini, ein tann størsta og týðningarmesta-nevnd innan býráðið. Tá gloymdi sami maður fullkomiliga, at tað vóru skattaborgarans sakir, hann manøvreraði við, og ganga enn harðir »dønningar« um hansara »manøvreran« har.

Men vit havnarborgarar eru fegnir um og ynskja tillukku við tí spildurnýggja Sofusi, sum er upprisin og lovar at vera í nýggja hami sínum í hvussu er, komandi 4 árin.

Svein ungi

Letst eingin um vón?

Eitt av eyðkennum fyri einum fólkaraði ella demokratii er, at tað samstundis er eitt sokallað rættarsamfelag. T.v.s. at eingin skal kunna verða dømdur uttan at hava verið fyri einum óvildigum dómara, sum er óheftur av áhugamállum hjá statinum. Eins sjálvsagt er tað, at eingin skal kunna verða ákærður og verða dømdur fyri nakra brotsgerð, uttan at viðkomandi sleppur at verja seg og føra tað fram, sum kann bera í bótufilaka fyri hann. Um ein ákærður ikki hevur hesi rættindi í einum landi, kann tað ikki kallast demokratist.

Men nú er tað rættuliga ó-

hugnaliga hent, at sjálvt her í Føroyum er ein flokkur, tjóðveldisflokkurin, sum heilt opinlyst gongur inn fyri, at tað skal bera til, at ákæra og »døma« ein persón, uttan at hesin fær høvi til at verja seg. Prógv fyri hesum er tann viðferð, sum nakrir limir í Suðurstreymoyar Tjóðveldisfelag hava fingið. Við tað, at tað í veruleikanum einki hevur við sjálvt hetta mál at gera, hvørjir persónarnir eru, verður heldur einki navn nevnt í hesi grein. Men veruleikarnir í hesum máli eru m.a.:

1. Tann 18. oktober 1973 gjørdi ein nevnd, sum var vald á limafundi í Suðurstreymoyar

Tjóðveldisfelag av, at limurin X skuldi koyrast úr felagnum. Hesin fundur var ikki lýstur við neyðugari frest. Og hóast 15 ákæru vóru imóti hesum limi, fekk hann ikki loyvi til at verja seg ella koma við viðmerkingum, áðrenn »dómurin« um út-koyring úr felagnum var avsagdur. Sum domi um, hvussu óvildigur hesin »dómstólur« var, kann nevast, at sum pkt. 15 í ákærskrivinum verður sagt, at »tað, sum nú hevur noytt felagið at taka støðu er, at limurin yvirfyri myndugleikunum og felaginum í tveimum fómur hevur gjørt seg sekan í grovum dokumentfalsi....« Sum fólk minnst var hetta ein ákæra, sum hesin limur seinni varð frikendur fyri við rættin.

2. Tá uppstillast skuldi til lögtingsvalið í 1974 fekk X á 2. uppstillingarfundi í felagnum nóg mikið av atkvøðum til at koma uppá listan. Nevndin í felagnum vildi gera alt sum gerast kundi fyri at forða X í at koma uppá tann endiliga listan, og eitt sum varð gjørt, var, at omannevnda ákærskriv við teimum 15 ákærunum varð margfaldað og sent út til allar limir felagsins áðrenn tann 3. og endaliga uppstillingarfundin. Og meðan fundurin fór fram, varð hurðavakt sett at forða X í at koma inn, tá hann vildi sleppa inn í fundarsalin at verja seg fyri hesar ákæru, harav í hvussu er tann álvarligasta varð kend ógyldig av rættinum seinni. Tað kann væl ikki undra nakran, at við hesi mannagongd kom X ikki uppá listan, og var hetta orsøkin til lista G.

3. Dagin fyri valið varð ein yvirlysing frá valevnum tj. flokksins og landsformanninum lisiin upp í útvarpinum. Har var X aftur lagdur undir fals. Eisini var sagt, at X á regluligan hátt ikki rakk mál á uppstillingarfundum hjá S. T. og at enda var sagt í yvirlysingini: Standið saman um flokkin og latum okkum aftaná valið taka allar ivasurningar, sum kunnu vera, upp til umrøðu.

Tað skal líka vera nevnt her, at flokkurin helt sitt lyfti um at taka allar ivasurningar upp til umrøðu, á tann hátt, at so skjótt valið var av, fingur valevni og stillarar á lista G bræv (ólógligt samb. dóm) frá teirra felagi um, at tey vóru strikað úr felagnum.

Um hetta nú bert var ein innanhýsis spurningur hjá S. T., so var hann kanska ikki so álvarsamur, sum hann er. Og um flokkurin viðurkendi, at mannagongdin ikki var røtt, so var heldur einki at tosa um. Men tað er tvorturimóti. So ótrúligt tað ljóðar, hevur meirilutin í aðalstjórn tjóðveldisflokksins kallað hetta fyri eina fult regluliga mannagongd, og tá hesin sami

saman við, vóru tey ikki afturhaldandi við at finnst at ymsum skeivleikum í teirra egna landi og við teirra politisku skipan.

armestu fiskihavnunum, seldi framleiðsluna til handelsmálaráðið, sum síðan hevði ábyrgd av at fáa vørurnar út um landið. Henda skipan royndist ikki væl, og tí hevur, um ein so má siga, fiskimálaráðið sjálvt innan fyri teirra skipan »nationaliserað« fiskahandilin, so at fiskimálaráðið, sjálvt umsitur henda handil. Í flestu stóru býum eru heilt nýggir nútímans handlar komnir, har fiskavørur í hundræðtals ymsum tilberedingum verða seldar.

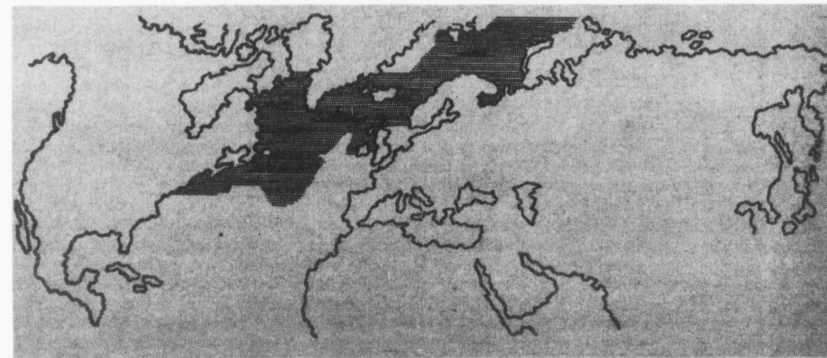
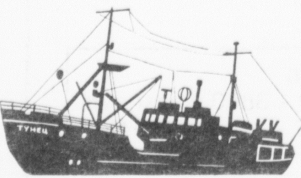
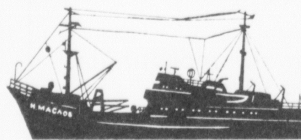
Ógvuliga nossligir handlar, sum bert selja fisk og fiskavørur, og sum nevnt ógvuliga leskiligar og snotuligar pakkaðar fiskavørur.

Eín møguligur sáttmáli við Sovjet, skuldi hann gjørt tað lættari at selt fiskavørur tann vegin?

Tað vildi hann ivaleyst gjørt, men í løtuni eru ikki trupulleikar við at selja til eystanlondini, tey keypa sum kunnugt nærum alt, sum kann framleiðast, bæði saltfisk, flak, sild o.a. Men tað hevur ikki tann størsta áhugan í løtuni, tí prisirnir, sum fáast kunnu í eystanlondum, eru ikki so høgir, at teir hava áhuga hjá vesturlendskum framleiðarum.

Íslendingar hava selt nakað av fiskavörum til Sovjet, men tey seinnu árin eru teir givnir við hesum, tí prisirnir eru alt ov lágir.

Fingur tit nakra hómig av ella fatan av, hvussu sovjetiskir

Sovjetisk áhugaði í Atlantshavinum.

fiskimaðurin hevur tað umborð á sovjetiskum skipum.

— Ja, tað fingur vit lutvis, tí vit vóru umborð á fleiri av hesum skipum, bæði stórum flutningsskipum og stórum nútímans frystitrolarum og eisini onkrum eldri síðutrolara og lutvist aftaná samrøður við leiðaran av fiskimannafelagnum í Murmansk. Hølini vóru ógvuliga ljós og rúmlig. Hesi skip vóru bygd, summi á vesturlendskum skipasmiðjum, men tey allar nýggjastu av teimum størstu á russiskum skipasmiðjum. Tað vóru nosslig prýðulig samkomuhøli, har høvi var at siggja film o.a. tilíkt. T.d. kann nevast, at umborð á einum verksmiðjutrolara, sum var 7.000 tons til støddar, virkaðu 93 menniskju, kvinnur og menn, sum arbeiddu í skipaðum vaktum við 4 tíma arbeiði og 8 tíma hvíld, og ein hevði varðhugan av, at fagleigini, sum umboðaðu fiskimenninar høvdu verið ógvuliga aktiv.

Fiskimenn fingur í mun til onnur í sovjetsamveldinum høga løn. T.d. kann nevast at vanligu mánaðarlønin hjá fagleigardum arbeiðarum, læknum, lærarum lá úr 180 upp í 250 rublar um mánaðin, meðan fiskimenn fingur fasta løn 500 rublar um mánaðin, altsó tað duplta av, hvat ein lækni vinnur.

Hvussu nógv er hetta í okkara peningi?

— Hetta er við gjaldoyris-kursinum í dag umleið 4.000 kr.,

men tað ber als ikki til at samanlikna 4.000 sovjetiskar krónur við 4.000 føroyskar, tí tað er so ógvuliga ymiskt, sum vørurnar kosta. Innfluttar vesturlendskar vørur eru ógvuliga dýrar, skógv- ar t.d. kostaðu meginpartin av eini mánaðarløn, meðan húsaleiga, ljós og hiti ikki var meira enn 2 1/2 rubul, t.v.s. 20 krónur um mánaðin, so tað sæst, at skipanin er heilt ein onnur, og samanburður er ikki møguligur.

Vil tað siga, at sovjetiskir fiskimaðurin beinleiðis verður løntur við fastari løn og als ikki í mun til fong?

— Eg dugi ikki at svara nágreiniliga, men tað var fatan okkara, at lønin var fäst løn. Um so ávisar bonusskipanir fyri at veidda undir serliga torfórum við-urskiftum, fyri at veidda við reiðskapum, sum krevja serliga vitan og serligan teknikk, eisini eru, tað fingur vit ikki at vita, men ein hevði varðhugan av, at tað eru ávisar smærri bonus-skipanir afturat.

Hvat kanst tú annars siga um ferðina?

— Ja, sum heild má sigast, at hon var sera væleydnað. Harra Ishkov hevði ivaleyst sjálvur lagt stóran dent á, at hon skuldi vera væleydnað, væl løgd til rættis. Vit fingur høvi til at siggja ein hóp, ikki bert innan fiskiframleiðslu, men eisini viðvikjandi øðrum framstígum, sum hendur eru seinastu árin. Onkur av teimum, sum vóru við

í føroysku sendinevndini, høvdu fyrr verið í Sovjet, eitt nú tollurinn André Niclasen og fiskimálaráðharrin Petur Reinert.

Petur Reinert var har fyri 13 árum síðani, og helt hann, at hesi ár eru hend risastór framstíg í Sovjet, bæði viðvikjandi livikorum, framleiðslu o.ø. Ein helt seg leggja til merkis, at fólk kendu seg væl í hesum landi.

Sjálvur haldi eg, at mentaliteturin hjá sovjetbúgvum á mangan hátt er ógvuliga líkur føroyskum mentaliteti og hugsunarhátti.

Gestabliðni verður sum hjá okkum sett í hásætið, teir vita ikki alt tað góða, teir skulu gera fyri gestirnar, teir lata koma til sjóndar ein stoltleika og eina gleði yvir tað, sum teir sjálvir hava skapt og yvir teir framstíg, sum henda, hetta sama er galdandi hjá okkum føroyingum. Eg haldi, ein má siga, at tá ein mótti hesum ovurstóra gestabliðni og gávumildni, so kendi ein tað at vera veruliga væl meint og ikki nakað, sum bert var gjørt, tí her vóru gestir, sum í ein mun kundu vera til gagns fyri Sovjet, um ein fekk teir til at gera ein sáttmála, sum hóskaði teimum. Sjálvur haldi eg, at fólkíð kendi seg frælst. Tað, ein ofta lesur um afturhaldi hjá russum í at bera fram atfinningar móti sínum egna landi, sini egnu skipan, tað er rættuliga yvirdrigið, tí í samrøðu við vanligu russaran og tey, sum vit vóru